

بازنمایی جایگاه ایران در نظام جهانی بر اساس شاخص های توسعه

خلیل اله سردارنیا^{۱*}

مهران شرفی صدرآبادی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۳/۱۱

چکیده

این پژوهش به منظور ارزیابی واقع بینانه از جایگاه ایران در سطح جهانی و سطح کشورهای منتخب بر اساس آخرین گزارش های مربوط به شاخص های توسعه انجام شده است. در این راستا از ۱۲ شاخص بین المللی استفاده شد که حوزه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را در بر می گیرند. جامعه مورد بررسی پژوهش، ویسایت های معتبر جهانی از جمله بانک جهانی، سازمان ملل، صندوق بین المللی پول، سازمان شفافیت جهانی است که به رده بندی کشورها بر اساس شاخص های توسعه ای گوناگون می پردازند. یافته های مقاله نشان می دهد که ایران در شاخص توسعه انسانی توانسته است هم در سطح جهانی و هم در میان کشورهای منتخب وضعیت مطلوبی کسب نماید. وضعیت ایران در عملکرد زیست محیطی، در سطح جهانی مطلوب و در سطح کشورهای منتخب هشدار دهنده است. در شاخص های پیشرفت اجتماعی و جرم و جنایت در سطح جهانی در وضعیت هشدار دهنده و در سطح کشورهای منتخب در وضعیت بحرانی و در شاخص های سرانه تولید ناخالص داخلی، کامیابی لگاتوم، فلاکت، دولت های شکننده، شادی، ادراک فساد، گذرنامه هنی و تورم سالانه بر اساس درصد قیمت های مصرف کننده، هم در سطح جهانی و هم در سطح کشورهای منتخب در وضعیت بحرانی قرار دارد. **واژگان کلیدی:** ایران؛ شاخص های توسعه یافتگی، سطح جهانی، کشورهای منتخب

۷

۱. استاد گروه علوم سیاسی دانشگاه شیراز * نویسنده مسئول: kh_sardarnia@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری مسائل ایران دانشگاه شیراز

امروزه گسترش فضای سایبر باعث پیدایش مرزهای مجازی شده و به این دلیل، درک بحث از پیشرفت همواره در میان جوامع وجود داشته است و ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. شاخص‌هایی با استانداردهای جهانی برای اندازه‌گیری میزان توسعه یافتگی کشورها طراحی شده‌اند که با رجوع به آن‌ها می‌توان به تصویری نسبتاً شفاف از سطوح توسعه یافتگی کشورها دست یافت. در ایران بیشتر بحث‌هایی که در باب میزان توسعه یافتگی کشور مطرح می‌شوند انتزاعی هستند. از شهروندان انتظار نمی‌رود که بر اساس آمار، ارقام و فاکت‌ها در رابطه با سطوح توسعه یافتگی کشور صحبت نمایند زیرا آن‌ها چنین مسئولیتی ندارند و عموماً وقتی از توسعه یافتگی صحبت می‌کنند میزانان را با میزان رضایت‌مندی خود از زندگی می‌سنجند. اما از نخبگان سیاسی کشور زمانی که می‌خواهند به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی دست بزنند انتظار می‌رود از داورهای ذهنی درباره میزان توسعه یافتگی ایران فراتر رفته و به جایگاه ایران بر اساس آخرین داده‌های آماری توجه کنند؛ لذا سؤال اصلی که این پژوهش در پی پاسخ دادن به آن می‌باشد عبارت است از: امروز ایران از منظر تعدادی از مهم‌ترین شاخص‌های جهانی توسعه در چه جایگاهی در سطح جهانی و در سطح کشورهای منتخب قرار دارد؟

پاسخ به سؤال فوق به نخبگان تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر کمک می‌کند تا بتوانند مسائل اصلی کشور را اولویت بندی کنند و برنامه‌های کارآمدتری برای حرکت از حال موجود به آینده مطلوب تدوین نمایند. بر همین اساس و به هدف ایجاد تصویری کلان و عینی از جایگاه ایران در نظام جهانی، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از تعدادی از کلیدی‌ترین شاخص‌های توسعه که جنبه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را در بر می‌گیرند به دنبال بازنمایی جایگاه امروز ایران در نظام جهانی می‌باشد. در این تحقیق جمع‌آوری اطلاعات با مراجعه به وبسایت‌های معتبر جهانی از جمله بانک جهانی، سازمان ملل، صندوق بین‌المللی پول، سازمان شفافیت جهانی و... انجام می‌شود.

پیشینه پژوهش

در سالیان اخیر، توسعه به بحثی دامنه‌دار در محافل علمی کشور تبدیل شده است. در این زمینه کتاب‌ها و مقالات متنوع و متعددی به رشته تحریر درآمده‌اند. در رابطه با کتاب‌هایی که به جایگاه ایران در شاخص‌های جهانی توسعه می‌پردازند دو کتاب نوشته شده است که عبارت‌اند از کتاب توسعه (مرور تلفیقی بر جایگاه ایران در شاخص‌های جهانی توسعه، ۱۳۹۹) که اولین سری از گزارش‌های سالانه از وضعیت توسعه ایران است و توسط واحد «رصدخانه توسعه» پویش فکری توسعه منتشر شده است و کتاب ایران و شاخص‌های جهانی توسعه (۱۳۹۵) نوشته آل یاسین به کارنامه ایران در شاخص‌های جهانی توسعه می‌پردازد و چاره کار را مسئولیت‌پذیری، وظیفه‌شناسی، نظم، تبادلات بهنگام، پایش و ارزیابی امکان‌پذیر می‌داند.

عمده مقالات نوشته شده در زمینه توسعه ایران را می‌توان به ۳ دسته تقسیم بندی کرد:

۱- مقالاتی که به بررسی یکی از مظاهر توسعه (سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی) می‌پردازند و عمدتاً میزان توسعه یافتگی ایران را در یک بازه زمانی مورد بررسی قرار می‌دهند. بیدالله خانی و فرخاری (۱۴۰۱) در پژوهش خود با استفاده از روش فراتحلیل به عوامل مؤثر بر توسعه سیاسی ایران بین سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۰ می‌پردازند و نتیجه می‌گیرند که عوامل مؤثر بر توسعه سیاسی ایران را می‌توان در چهار دسته فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی دسته بندی کرد که در میانانها عوامل فرهنگی بیشترین فراوانی و عوامل اقتصادی کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. الهی منش و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله خود به تعیین نقاط قوت سیاست توسعه اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران بر اساس مدل SWOT می‌پردازند و به این نتیجه می‌رسند که ایجاد ارتباطات و مناسبات‌های اقتصادی با کشورهای همسایه که دارای پتانسیل‌های پولی قوی می‌باشند، اولویت قرار دادن کشورهای همسایه در مقایسه با کشورهای همسوی دارای بعد جغرافیایی، تمرکز بر دستیابی به تمامی زمینه‌های تکنولوژی روز دنیا در منطقه غرب آسیا از اولویت‌ها و نقاط قوت استراتژی سیاست‌های توسعه اقتصادی جمهوری اسلامی می‌باشند. واعظ زاده و ایاسه (۱۳۹۹) در مقاله «وضعیت توسعه اجتماعی در برنامه‌های توسعه ایران با تاکید بر شاخص‌های اجتماعی توسعه پایدار

شهری» با روش تحلیل محتوا به دنبال پاسخ به این پرسش می‌باشند که اساساً چه مبانی نظری در پشت برنامه‌های توسعه در ایران وجود دارد که مانع از تحقق اهداف آن می‌شود. نتیجه بررسیان‌ها نشان می‌دهد که توسعه اجتماعی در اندیشه دلت‌مردان کشور محدود به برخی از نیازهای اولیه است. و همچنین مواد مندرج در این برنامه‌ها بسیاری از مؤلفه‌های اصلی توسعه پایدار شهری مانند مشارکت اجتماعی، تنوع فرهنگی و اقلیت‌ها و گروه‌های خاص را در بر نمی‌گیرند. عیوضی (۱۳۸۲) در مقاله «توسعه فرهنگی در انقلاب اسلامی، چالش‌ها و فرصت‌ها» به تبیین موقعیت ویژه توسعه فرهنگی در ایران و فرصت‌ها و تهدیدهایی که روند توسعه فرهنگی را طی بیش از دو دهه، در قالب چالش‌های فرهنگی ایجاد نموده است، مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است و به این نتیجه می‌رسد که عمده‌ترین چالش‌های پیش روی توسعه فرهنگی در ایران، زمینه ساز فرصت‌ها و تهدیدهایی گردیده است که ضرورت هرچه بیشتر برنامه ریزی کارآمد مدیریت فرهنگی مؤثر در ایران را نشان می‌دهد.

۲- مقالاتی که وضعیت ایران را در یکی از شاخص‌های توسعه (شاخص پیشرفت اجتماعی، شاخص جهانی شادی، شاخص رفاه لگاتوم و...) بررسی می‌کنند. طاهری و حسین زاده (۱۳۹۸) در مقاله خود به تحلیل وضعیت رفاه در ایران بر اساس شاخص‌های های جهانی رفاه لگاتوم می‌پردازند. نتایج حاصل نشان می‌دهند که جمهوری اسلامی ایران علیرغم تلاش‌های فراوان طی چند دهه گذشته هنوز نتوانسته نه تنها در کل کشورهای جهان بلکه در میان کشورهای منطقه منا و حتی در کشورهای اسلامی جایگاه شایسته‌ای بدست آورد. فاضلی و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «توسعه اجتماعی، شاخص‌ها و جایگاه ایران در جهان» به این نتیجه می‌رسند که توسعه اجتماعی در ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان و کشورهای ۱۶ گانه منطقه از وضعیت مناسبی برخوردار نمی‌باشد و این موضوع نیازمند تأمل جدی پیرامون چرایی این امر و چگونگی بهبود و تغییران می‌باشد.

۳- مقالاتی که به مقایسه تطبیقی ایران با یک یا چند کشور دیگر با کاربست برخی از شاخص‌های توسعه می‌پردازند. پناهی (۱۴۰۱) در مقاله خود به بررسی و تحلیل فراشاخص های توسعه در امارات و مقایسه نتایج آن با ایران می‌پردازد و با استفاده از

نماگرهای ۹ کلان شاخص توسعه در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، زیست محیطی و توانمندی فردی در کشور امارات، به این نتیجه می‌رسد که توسعه در امارات بعنوان یک کشور نفت خیز، ارتباط کمی با ثروت آفرینی از طریق این منبع دارد و حاصل سیاست گذاری صحیح و اجرای دقیق برنامه‌های عملکردی ذیل شاخص‌های توسعه اقتصادی مطروحه می‌باشد. حیدری چپانه و کرمی (۱۳۹۴) در مقاله خود با عنوان «بررسی تطبیقی شاخص‌های توسعه انسانی ایران، مالزی و ترکیه با تاکید بر شاخص‌های اقتصادی در دهه اخیر (۲۰۰۴-۲۰۱۳)» به بررسی تطبیقی این کشورها در دو دوره ۵ ساله (۲۰۰۴-۲۰۰۸/۲۰۰۹-۲۰۱۳) می‌پردازند. نتایج پژوهشان ها نشان می‌دهد که شاخص‌های توسعه انسانی کشور ایران در دوره دوم نسبت به دوره نخست افزایش داشته است و از لحاظ شاخص اقتصادی که شامل شاخص درآمد و درآمد سرانه می‌باشد کشور مالزی در هر دو مورد نرخ رشد بیشتری را نسبت به ایران دارد در حالیکه ترکیه در شاخص درآمدی نرخ رشد کمتر و در درآمد سرانه نرخ رشد بیشتری را نسبت به ایران دارد.

کتاب‌های مورد بررسی به مقاله فعلی نزدیک می‌باشند با این تفاوت که برخی شاخص‌های کتاب‌ها با یکدیگر و پژوهش حاضر متفاوت می‌باشند و علاوه بر آن هیچ یک از دو کتاب تجدید چاپ نشده‌اند و برخی داده‌ها باید بروز شوند. مقالات مورد بررسی نیز هیچ یک با هدف این پژوهش همپوشانی زیادی ندارند. لذا با توجه به مرور منابع، نگارش اثر مستقلی که بتواند جایگاه فعلی ایران را بر اساس آخرین گزارش‌های شاخص‌های توسعه به تصویر بکشد ضروری بنظر می‌رسد.

روش تحلیل داده‌ها

۱۲ شاخص در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است که عبارت‌اند از: گزارش جهانی شادی، سرانه تولید ناخالص داخلی، جرم و جنایت، تورم سالانه بر اساس درصد قیمت‌های مصرف کننده، ادراک فساد، کامیابی لگاتوم، فلاکت، توسعه انسانی، گذرنامه هنلی، عملکرد زیست محیطی، دولت‌های شکننده و پیشرفت اجتماعی. باوجود ترکیبی بودن برخی شاخص‌ها مانند کامیابی لگاتوم که ابعاد مختلف توسعه اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را در می‌گیرد، نویسندگان برای جمع بندی راحت‌تر هر شاخص را در یکی از

زیرمجموعه‌های توسعه سیاسی، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و توسعه زیست محیطی به صورت زیر دسته بندی می‌کنند:

- شاخص‌های توسعه سیاسی: ادراک فساد، گذرنامه هندی و دولت‌های شکننده؛
- شاخص‌های توسعه اقتصادی: سرانه تولید ناخالص داخلی، تورم سالانه بر اساس درصد قیمت‌های مصرف کننده و فلاکت؛
- شاخص‌های توسعه اجتماعی: گزارش جهانی شادی، جرم و جنایت، کامیابی لگاتوم، توسعه انسانی و پیشرفت اجتماعی؛
- شاخص توسعه زیست محیطی: عملکرد زیست محیطی.

برای به تصویر کشیدن بهتر جایگاه ایران در نظام جهانی، در هر شاخصی ۵ کشور اول، ۵ کشور آخر و کشورهای منتخب (ایران، آمریکا، چین، روسیه، ترکیه، مصر، عربستان سعودی، امارات، قطر، عمان، کویت و بحرین) به دلیل اهمیت آن‌ها برای ایران بر اساس آخرین داده‌های آماری مرتب می‌گردند. برای قابل مقایسه کردن شاخص‌ها، در هر شاخصی جایگاه ایران هم در کل کشورها و هم در میان کشورهای منتخب در بین ۱۰۰۰ کشور فرضی مرتب می‌گردد (۱۰۰۰ به معنای بدترین کشور در آن شاخص می‌باشد). در جمع بندی نهایی، بر اساس اعداد به دست آمده شاخص‌ها با ۳ رنگ سبز، زرد و قرمز نمایش داده می‌شوند. سبز به معنای وضعیت مطلوب، زرد به معنای وضعیت هشدار و قرمز به معنای وضعیت بحرانی ایران در هر شاخص می‌باشد.

گزارش جهانی شادی^۱

گزارش جهانی را «شبکه راه‌حل‌های توسعه پایدار^۲» وابسته به سازمان ملل متحد به صورت سالیانه منتشر می‌کند. این شاخص کشورها را بر حسب درک شهروندانشان از میزان شاد بودن رتبه‌بندی می‌کند. در این شاخص برای سنجش سطح شادی افراد از ۶ نماگر سرانه تولید ناخالص داخلی سرانه، حمایت اجتماعی، امید به زندگی سالم، آزادی در انتخاب‌های زندگی، فعالیت‌های خیرخواهانه و ادراک فساد استفاده می‌شود. در این شاخص امتیاز عددی بالاتر به معنی وضع بهتر می‌باشد. در گزارش سال ۲۰۲۱، ۱۴۹

^۱ World Happiness Report

^۲ sustainable development solutions network

کشور مورد بررسی قرار گرفته‌اند. با این توضیح که عمان و قطر در گزارش سال ۲۰۲۱ در جدول نیامده‌اند.

۵ کشور اول در شاخص شادی بر اساس گزارش ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
۱	فنلاند	۷.۸۴۲
۲	دانمارک	۷.۶۲۰
۳	سوئیس	۷.۵۷۱
۴	ایسلند	۷.۵۵۴
۵	هلند	۷.۴۶۴

(منبع: گزارش جهانی شادی سال ۲۰۲۱)

۵ کشور آخر در این شاخص بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
۱۴۹	افغانستان	۲.۵۲۳
۱۴۸	زیمباوه	۳.۱۴۵
۱۴۷	رواندا	۳.۴۱۵
۱۴۶	بوستوانا	۳.۴۶۷
۱۴۵	لسوتو	۳.۵۱۲

(منبع: گزارش جهانی شادی سال ۲۰۲۱)

کشورهای منتخب در این شاخص بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
19	ایالات متحده آمریکا	6.951
22	بحرین	6.647
25	امارات	6.561

6.494	عربستان سعودی	26
6.106	کویت	47
5.477	روسیه	76
5.339	چین	84
4.948	ترکیه	104
4.721	ایران	118
4.283	مصر	132

(منبع: گزارش جهانی شادی سال ۲۰۲۱)

بر اساس گزارش ۲۰۲۱ شبکه راه حل‌های توسعه پایدار همانطور که مشاهده می‌شود ایران در میان ۱۴۹ کشور در جایگاه ۱۱۸ قرار گرفته است. در نظام جهانی، قدرت‌های بزرگ مانند آمریکا، روسیه و چین به ترتیب با قرار گرفتن در جایگاه‌های ۱۹، ۷۶ و ۸۴ و در نظام منطقه‌ای کشورهای حاشیه خلیج فارس و ترکیه جایگاه بهتری نسبت به ایران دارند. مصر با قرار گرفتن در رده ۱۳۲ وضعیت بدتری نسبت به ایران دارد. در نماگر های ۶ گانه که این شاخص را تشکیل می‌دهند، بهترین امتیاز ایران مربوط به تولید ناخالص داخلی سرانه و بدترین امتیاز مربوط به ادراک فساد می‌باشد.

از نظر بسیاری از اقتصاددانان، افزایش شادی در جامعه سبب افزایش سطح بهره‌وری و در نتیجه رشد اقتصادی و رفاه بالاتر خواهد شد و برعکس، پایین بودن میزان آن می‌تواند یکی از عوامل مهم پایین بودن سطح بهره‌وری، رشد اقتصادی و رفاه پایین باشد. علاوه بر آن، رشد اقتصادی بالا به نوبه خود می‌تواند یکی از عوامل مؤثر برای تأمین امنیت روانی شهروندان باشد. با در نظر گرفتن جایگاه ایران در جهان (۱۱۸) و در بین کشورهای منتخب (یکی مانده به آخر) با فرض ثابت بودن سایر عوامل در سطح بهره‌وری، رشد اقتصادی و تأمین امنیت می‌توان نتیجه گرفت که ایران در مجموع در متغیرهایی که می‌تواند منجر به افزایش رفاه و امنیت روانی شهروندان شود به نسبت سایر کشورها موفق عمل نکرده است.

سرانه تولید ناخالص داخلی^۱

سرانه تولید ناخالص داخلی، ارزش تمامی کالاهای تولید داخلی و خدمات مربوط به آنها در طول سال است که به دلار آمریکا تبدیل و بر جمعیت آن کشور در همان سال تقسیم شده است. با کمی تساهل می‌توان سرانه تولید ناخالص داخلی را بعنوان معیاری در جهت توانگری مالی افراد در نظر گرفت.

۵ کشور اول از لحاظ سرانه تولید ناخالص داخلی بر اساس آخرین آمار بانک جهانی:

رتبه	کشور	سال	ارزش (میلیون دلار آمریکا)
۱	لیختنشتاین	۲۰۱۹	175,813.9
۲	موناکو	۲۰۲۰	173,688.2
۳	لوکزامبورگ	۲۰۲۰	116,014.6
۴	برمودا	۲۰۲۰	107,079.5
۵	سوئیس	۲۰۲۰	87,097.0

(منبع: سایت بانک جهانی)

۵ کشور آخر از لحاظ سرانه تولید ناخالص داخلی بر اساس آخرین آمار بانک جهانی:

رتبه	کشور	سال	ارزش (میلیون دلار آمریکا)
۲۱۳	بوروندی	۲۰۲۰	238.99
۲۱۲	سومالیا	۲۰۲۰	438.26
۲۱۱	موزامبیک	۲۰۲۰	448.54
۲۱۰	ماداگاسکار	۲۰۲۰	471.49
۲۰۹	سودان	۲۰۲۰	۴۸۶.۴۲

(منبع: سایت بانک جهانی)

^۱ GDP Per capita

سرانه تولید ناخالص داخلی کشورهای منتخب بر اساس آخرین آمار بانک جهانی:

رتبه	کشور	سال	ارزش (میلیون دلار آمریکا)
۱۱	آمریکا	۲۰۲۰	63,593.44
۱۹	قطر	2020	50,124.39
۳۵	امارات	2020	36,284.56
۴۹	کویت	2020	24,811.77
۵۵	بحرین	2020	20,409.95
۵۷	عربستان سعودی	2020	20,110.32
۶۹	عمان	2020	14,485.39
۸۱	چین	2020	10,434.78
۸۳	روسیه	2020	10,126.72
۹۱	ترکیه	2020	8,536.43
۱۳۹	مصر	2020	3,569.21
۱۵۵	ایران	2020	2,422.48

(منبع: سایت بانک جهانی)

میانگین سرانه تولید ناخالص داخلی در جهان در سال ۲۰۲۰، 10,918.72 دلار و در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در 6,534.40 دلار می‌باشد. بر اساس آخرین گزارش بانک جهانی که مربوط به سال ۲۰۲۰ می‌باشد، سرانه تولید ناخالص داخلی ایران، ۲۴۲۲.۴۸ دلار است. این رقم نسبت به کشور اول که مربوط به لیختنشتاین با رقم ۱۷۵,۸۱۳.۹ دلار است بسیار ناچیز است. آخرین کشور در این لیست، بوروندی با تولید ناخالص داخلی ۲۷۴ دلار می‌باشد. به لحاظ جایگاه جهانی، تولید ناخالص داخلی ایران نسبت به موناکو ۱۸۸.۲۳۰ دلار کمتر می‌باشد و نسبت به بوروندی ۲۱۸۳.۴۹ دلار بیشتر می‌باشد. فاصله ایران در این شاخص با بهترین کشور و بدترین کشور بیانگر این موضوع می‌باشد که ایران به انتهای جدول بسیار نزدیک‌تر می‌باشد تا ابتدایان. با کوچکتر کردن وسعت بررسی و تمرکز بر نظام منطقه‌ای، فاصله ایران با کشورهای حاشیه خلیج فارس بسیار زیاد می‌باشد. تولید ناخالص سرانه داخلی ایران تقریباً یک چهارم ترکیه می‌باشد و از مصر نیز ۱۱۴۶.۷۳ دلار کمتر است. در مقایسه با میانگین جهانی با عدد

۱۰۹۱۸.۷۲ دلار و میانگین منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا با عدد ۶۵۳۴.۴۰ دلار ایران هم در نظام جهانی و هم در نظام منطقه‌ای فاصله زیادی با میانگین دارد. در بررسی شاخص شادی، در قسمت قبل به این نکته اشاره شد که بر اساس آخرین گزارش در نماگرهای شاخص شادی بهترین عملکرد ایران مربوط به سرانه تولید ناخالص داخلی آن می‌باشد ولی در این قسمت وقتی ایران را با سایر کشورها مقایسه کردیم مشخص شد که در این شاخص نیز وضعیت ایران نسبت به سایر کشورها مناسب نمی‌باشد. جالب اینجاست که بررسی‌ها نشان می‌دهد رابطه قوی نیز بین شاخص تولید ناخالص داخلی به ازای هر فرد و محیط زیست وجود دارد. هر چقدر جامعه‌ها ثروتمندتر شوند، می‌توانند از انرژی‌های سالم‌تر و وسایل بهتری استفاده کنند که در کاهش آلودگی هوا و مرگ‌های ناشی از آن مؤثر است. با این حال، نمی‌توان این موضوع را نیز انکار کرد که برخی از کشورها ثروت و درآمد خود را کمتر در راه رفاه مردم خود هزینه می‌کنند. آنچه مسلم است فعالیت‌های اقتصادی و ثروتی که ایجاد می‌کنند، زندگی را برای اکثریتی از افراد ارزشمندتر کرده است. بدون پول بیشتر برای هزینه کردن در مورد اولویت‌های خوب، هیچ چیز باقی نخواهد ماند مگر نیت‌های خوب (لومبورگ، بیون، ۱۳۹۸).

شاخص جرم و جنایت^۱

شاخص جرم و جنایت میزان جرم را ابتدا با تقسیم تعداد جرائم گزارش شده بر تعداد کل جمعیت محاسبه می‌کند و سپس نتیجه را در ۱۰۰۰۰۰۰ ضرب می‌نماید. در این شاخص نمره عددی پایین‌تر مبین وضع بهتر و نمره عددی بالاتر مبین وضع بدتر می‌باشد. در گزارش سال ۲۰۲۲، ۱۳۷ کشور مورد بررسی قرار گرفته‌اند. از اواخر قرن ۱۹ ابعاد مختلف جرم و زمینه‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی و اقتصادیان بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. عدم وجود امنیت مالی، فقدان روش‌های آسان کسب درآمد، نداشتن شغل و مسکن مناسب و عدم امکان بهره‌مندی از بهداشت و تغذیه و بالاخره فقر، زمینه را برای تن در دادن به جرم فراهم می‌نماید (دادگر، نظری، ۱۳۹۴: ۶۶).

^۱ crime rate index

۵ کشور اول در میزان جرم و جنایت بر اساس گزارش سال ۲۰۲۲:

نام کشور	نمره	جمعیت	جایگاه
ونزوئلا	۸۳.۷۶	۲۹,۲۶۶,۹۹۱	۱
گینه نو	۸۰.۷۹	9,292,169	۲
آفریقای جنوبی	۷۶.۸۶	60,756,135	۳
افغانستان	۷۶.۳۱	۴۰,۷۵۴,۳۸۸	۴
هندوراس	۷۴.۵۴	10,221,247	۵

(منبع: سایت worldpopulation.com)

۵ کشور آخر در میزان جرم و جنایت بر اساس گزارش سال ۲۰۲۲:

نام کشور	نمره	جمعیت	جایگاه
قطر	۱۲.۱۳	2,979,915	۱۳۷
امارات	۱۵.۲۳	۱۰,۰۸۱,۷۸۵	۱۳۶
تایوان	۱۵.۴۶	۲۳,۸۸۸,۵۹۵	۱۳۵
آیل اف من	۱۹.۲۵	85,732	۱۳۴
عمان	۲۰.۳۴	5,323,993	۱۳۳

(منبع: سایت worldpopulation.com)

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۲:

نام کشور	نمره	جمعیت	جایگاه
ایران	49.38	86.022.837	48
آمریکا	47.81	334.805.269	56
مصر	46.83	106.156.692	59
روسیه	39.99	145.805.947	86
ترکیه	39.62	85.561.976	88
کویت	33.42	4.380.326	100
چین	30.14	1.448.471.400	109
بحرین	25.64	1.783.983	119
عربستان سعودی	25.23	35.844.909	122

(منبع: سایت worldpopulation.com)

وقتی از جرم خیز ترین کشور یعنی ونزوئلا به سمت جرم گریز ترین کشور - قطر - حرکت می کنیم، ایران با نمره ۴۹.۳۸ در جایگاه ۴۸ قرار گرفته است. یعنی نسبت به ۴۷ کشور اوضاع بهتر و نسبت به ۸۹ کشور اوضاع بدتر دارد. در نظام جهانی، امریکا در رده ۵۶، روسیه در رده ۸۶ و چین در رده ۱۰۹ قرار گرفته اند. این امار نشان می دهد که فاصله امریکا با ایران در این شاخص خیلی زیاد نیست. در منطقه کشورهای قطر، عمان و امارات جزء ۱۰ کشور اول و بحرین، کویت و عربستان سعودی نیز در جایگاه بسیار بهتری نسبت به ایران قرار گرفته اند. ترکیه و مصر نیز به ترتیب در جایگاه های ۸۸ و ۵۹ قرار گرفته اند که نشان دهنده جایگاه بهترانها نسبت به ایران می باشد. بطور کلی در میان کشورهای منتخب، ایران بیشترین امار جرم و جنایت را دارد.

شاخص تورم سالانه بر اساس درصد قیمت های مصرف کننده^۱

تورم اندازه گیری شده بر اساس شاخص قیمت مصرف کننده منعکس کننده درصد سالانه تغییر در هزینه مصرف کننده برای دستیابی به سبد کالا و خدمات است که ممکن است ثابت بماند و یا تغییر کند.

۵ کشور اول با پایین ترین تورم بر اساس آخرین امارهای مستخرج از سایت بانک جهانی:

ردده	کشور	سال	میزان تورم
۱	کومور	۲۰۱۳	-4.29
۲	فیجی	۲۰۲۰	-2.60
۳	قطر	۲۰۲۰	-2.54
۴	نیجر	۲۰۱۹	-2.49
۵	بحرین	۲۰۲۰	-2.32

(منبع: سایت بانک جهانی)

^۱ Consumer Price Index(CPI)

۵ کشور اول با بالاترین تورم بر اساس آخرین امارهای مستخرج از سایت بانک جهانی:

رده	کشور	سال	میزان تورم
۱	زیمبابوه	۲۰۲۰	۵۵۷.۲۰
۲	ونزوئلا	۲۰۱۶	۲۵۴.۹۵
۳	سودان	۲۰۲۰	۱۵۰.۳۲
۴	لبنان	۲۰۲۰	۸۴.۸۶
۵	ایران	۲۰۱۹	۳۹.۹۱

(منبع: سایت بانک جهانی)

کشورهای منتخب بر اساس آخرین امارهای مستخرج از سایت بانک جهانی:

رده	کشور	سال	میزان تورم
۱۷۵	ترکیه	۲۰۲۰	۱۲.۲۸
۱۴۷	مصر	2020	5.04
۱۳۱	روسیه	۲۰۲۰	۳.۳۸
۱۰۲	چین	۲۰۲۰	۲.۴۲
۹۵	کویت	2020	2.1
۷۶	آمریکای شمالی	۲۰۲۰	۱.۲۳
۱۵	عمان	2020	-0.9
۶	امارات	2020	-2.08

(منبع: سایت بانک جهانی)

میانگین جهانی این شاخص در سال ۲۰۲۰ برابر است با ۱.۸۹٪. این میانگین در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) برابر است با ۰.۶۴٪. ایران از نظر میزان تورم با ۳۹.۹۱٪ در رده پنجم جهانی قرار گرفته است. نکته حائز اهمیت این است که در زمان

حال اقتصادهای با تورم دو رقمی و سه رقمی به ندرت دیده می‌شوند. در نظام جهانی امریکا با تورم ۱.۲۳ درصد، چین با تورم ۲.۴۲ درصد و روسیه با تورم ۳.۳۸ درصد فاصله بسیار زیادی با ایران دارند. در منطقه نیز پس از ایران، ترکیه با ۱۲.۲۸ درصد دارای بیشترین نرخ تورم می‌باشد که این نرخ نسبت به ایران وضعیت بسیار بهتری دارد. نکته‌ای که باید بدان توجه شود این است که نرخ تورم رابطه مستقیمی با شاخص توسعه یافتگی ندارد و معمولاً در این شاخص گنجانده نمی‌شود. اما با توجه به اینکه نرخ بالای تورم یکی از نماگرهای اوضاع نابسامان اقتصادی در یک کشور است و فاصله ایران در این نماگر با سایر کشورها بسیار زیاد است، این شاخص جهت زنگار به سیاستگذاران و سیاستمداران در مقاله گنجانده شده است. تورم از طریق افزایش قیمت کالاها و خدمات، قدرت خرید افراد را پایین آورده، درآمد حقیقیان را کاهش می‌دهد. این امر، توان افراد را در تأمین هزینه‌های لازم برای کسب رضایت در تأمین سلامت و بهداشت کاهش می‌دهد. همچنین فشار تورم می‌تواند به بی مسئولیتی و در نتیجه سبب انحرافات اجتماعی منجر می‌شود (ابراهیمی، چاکرزه‌ی، ۱۳۹۴: ۲).

شاخص ادراک فساد^۱

شاخص ادراک فساد از سوی سازمان شفافیت بین‌الملل بصورت سالیانه تهیه و منتشر می‌شود. این شاخص رتبه فساد در بخش عمومی کشور را در میان سایر کشورهای جهان نشان می‌دهد و سازمان شفافیت بین‌الملل با استفاده از آن، کشورها را بر حسب میزان فساد موجود در میان مقامات دولتی و سیاستمداران رتبه بندی می‌کند. نماگرهایی که این شاخص را تشکیل می‌دهند عبارت‌اند از: رشوه خواری، منحرف کردن بودجه‌های دولتی، پارتی بازی در خدمات شهری، فساد سیاسی سیستماتیک که در آن منافع شخصی بطور مشخص بر تصمیم‌گیری‌های دولتی تأثیر می‌گذارند، توانایی دولت برای تقویت مکانیسم‌های صداقت و درستی، پیگرد مؤثر مقامات دولتی فاسد، کاغذ بازی و فشار اداری بیش از حد، وجود قوانین کافی در مورد افشای مالی، جلوگیری از تعارض منافع و دسترسی به اطلاعات، محافظت قانونی از گزارشگران،

^۱ Corruption Perceptions Index(CPI)

روزنامه نگاران و ماموران تحقیق و دسترسی جامعه مدنی به اطلاعات مربوط به امور عمومی. بر اساس گزارش ۲۰۲۱، کشورها در ۱۸۰ رده جای گرفته‌اند.

۵ رده اول بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

کشور	رده	امتیاز
نیوزلند و دانمارک	۱	۸۸
سوئیس، فنلاند، سنگاپور، سوئد	۳	۸۵
نروژ	۷	۸۴
هلند	۸	۸۲
آلمان و لوکزامبورگ	۹	۸۰

(منبع: سایت سازمان شفافیت بین الملل)

۵ رده آخر بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

کشور	رده	امتیاز
سودان جنوبی	۱۸۰	۱۱
سوریه و سومالی	۱۷۸	۱۳
ونزوئلا	۱۷۷	۱۴
یمن، کره شمالی، افغانستان	۱۷۴	۱۶
لیبی	۱۷۲	۱۷

(منبع: سایت سازمان شفافیت بین الملل)

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

کشور	رده	امتیاز
امارات	21	71
امریکا	27	67
قطر	31	63
ایتالیا و عربستان سعودی	52	53
عمان	56	52
کویت	73	43
چین	78	42

42	78	بحرین
40	86	هند و ترکیه
33	117	مصر
30	129	روسیه
25	149	ایران

(منبع: سایت سازمان شفافیت بین الملل)

از نظر شاخص ادراک فساد، ایران از بین ۱۸۰ رده در جایگاه ۱۴۹ قرار گرفته است. نکته‌ای که در رابطه با این شاخص حائز اهمیت می‌باشد این است که شاخص ادراک فساد مبتنی بر احساس مردم نسبت به فساد مسئولین می‌باشد و ممکن است احساس مردم کاملاً منطبق بر واقعیات نباشد. اما به هر روی نحوه بررسی تمام کشورها بصورت یکسان انجام می‌شود و جایگاه ۱۴۹ در میان ۱۸۰ رده برای ایران جایگاه مطلوبی نیست. در این شاخص، در نظام جهانی بهترین کشورها عمدتاً مربوط به حوزه اسکاندیناوی و بدترین کشورها عمدتاً مربوط به قاره افریقا می‌باشند. در نظام منطقه‌ای نیز تمامی کشورهای منتخب در جایگاه‌های بهتری نسبت به ایران قرار گرفته‌اند.

عدم قطعیت در محیط‌های دارای فساد، بالاتر بوده و هزینه انجام کسب و کار در چنین محیط‌هایی افزایش می‌یابد. این هزینه‌ها اغلب از طریق قیمت‌های بالاتر و یا کیفیت پایین‌تر کالاها و خدمات به مصرف کنندگان منتقل می‌شود که تأثیر منفی بر بازار کار بخش خصوصی، بهره‌وری، رقابت، نوآوری و بویژه سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی می‌گذارد (Castro & Nunes, 2013). با ثابت فرض گرفتن سایر عواملی که بر قیمت، کیفیت کالاها و خدمات به مصرف کنندگان تأثیر می‌گذارد، وقتی ایران در این شاخص نسبت به تمامی کشورهای منتخب در جایگاه ضعیف‌تری قرار می‌گیرد، پتانسیل آن را دارد تا در حوزه کیفیت بخش خصوصی، میزان بهره‌وری، توان رقابتی، توان نوآوری و بویژه سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی نیز در جایگاه پایین‌تری قرار گیرد و آمار و ارقام نیز این موضوع را تأیید می‌کنند.

شاخص کامیابی لگاتوم^۱

سنجش و رصد شاخص کامیابی به عهده موسسه لگاتوم می‌باشد. این موسسه هدف خود را به چنگ آوردن فرصت‌های جدید و اطمینان از انتقالان ها به نسل بعدی و افزایش کامیابیان ها بیان می‌کند. تصویری که این شاخص ارائه می‌دهد در برگزیده ابعاد اجتماعی، سیاسی و اقتصادی رفاه می‌باشد. با کمک این شاخص می‌توان نقاط قوت و ضعف کشورها و همچنین حوزه‌هایی که باید برای سرمایه گذاری به آن‌ها توجه کنند را شناسایی کرد.

فاکتورهای مورد بررسی در شاخص رفاه عبارتند از:

فاکتور ایمنی و امنیت: درجه‌ای را که جنگ، درگیری، وحشت و جنایت باعث بی ثباتی در امنیت افراد شده است، هم بلافاصله و هم از طریق اثرات طولانی‌تر، اندازه گیری می‌کند.

فاکتور آزادی فردی: پیشرفت به سمت حقوق اساسی قانونی، آزادی‌های فردی و تحمل اجتماعی را اندازه گیری می‌کند.

فاکتور حکمرانی: میزان کنترل و محدودیت در قدرت و اینکه آیا دولت‌ها به طور مؤثر و بدون فساد کار می‌کنند را اندازه گیری می‌کند.

فاکتور سرمایه اجتماعی: قدرت روابط شخصی و اجتماعی، اعتماد، هنجارهای اجتماعی و مشارکت مدنی در یک کشور را اندازه گیری می‌کند.

فاکتور محیط سرمایه گذاری: میزان محافظت از سرمایه گذاری‌ها و دسترسی آسان به آنها را اندازه گیری می‌کند.

فاکتور شرایط کارآفرینی: قوانینی که به موجب آنها کسب و کارها شروع، رقابت و گسترش پیدا می‌کنند.

فاکتور زیرساخت و دسترسی به بازار: کیفیت زیرساختهایی را که امکان تجارت را فراهم می‌کند و اختلال‌ها در بازار کالاها و خدمات را اندازه گیری می‌کند.

فاکتور کیفیت اقتصادی: توانایی اقتصاد برای تولید ثروت پایدار و با مشارکت کامل نیروی کار را اندازه گیری می‌کند.

¹ Legatum Prosperity Index

فاکتور شرایط زندگی: درجه کیفی یک زندگی معقول، شامل منابع مادی، سرپناه، خدمات اولیه و ارتباطات را اندازه گیری می کند. فاکتور بهداشت: میزان سلامت افراد و دسترسی به خدمات لازم برای حفظ سلامتی، شامل بهداشت، سیستم های بهداشتی، بیماری ها و عوامل خطر و میزان مرگ و میر را اندازه گیری می کند. فاکتور آموزش: ثبت نام، نتایج و کیفیت را در چهار مرحله آموزش (آموزش مقدماتی، ابتدایی، متوسطه و عالی) و همچنین مهارت ها را در جمعیت بزرگسال اندازه گیری می کند. فاکتور محیط طبیعی: جنبه هایی از محیط فیزیکی را اندازه گیری می کند که تأثیر مستقیمی بر زندگی روزمره افراد و تغییراتی دارد که ممکن است بر رفاه نسل های آینده تأثیر بگذارد. در این شاخص رتبه عددی پایین تر به معنی وضع بهتران کشور می باشد. بر اساس آخرین گزارش موسسه لگاتوم، ۱۶۷ کشور مورد بررسی قرار گرفته اند.

۵ کشور اول جهان بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

کشور	رتبه
دانمارک	۱
نروژ	۲
سوئد	۳
فنلاند	۴
سوئیس	۵

(منبع: سایت prosperity.com)

۵ کشور آخر بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

کشور	رتبه
سودان جنوبی	۱۶۷
جمهوری آفریقای مرکزی	۱۶۶
یمن	۱۶۵
چاد	۱۶۴
افغانستان	۱۶۳

(منبع: سایت prosperity.com)

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

کشور	رتبه
آمریکا	20
امارات	41
قطر	46
چین	54
بحرین	56
عمان	67
عربستان سعودی	75
روسیه	76
ترکیه	93
مصر	121
ایران	123

(منبع: سایت prosperity.com)

ایران در میان ۱۶۷ کشور در رتبه ۱۲۳ قرار دارد. بدترین زیرشاخص ایران با رتبه ۱۶۵ مربوط به آزادی فردی و بهترین رتبه با ۷۵ مربوط به شرایط زندگی و تحصیلات می‌باشد. اینکه از بین ۱۶۷ کشور تنها اوضاع ۴۴ کشور از ما بدتر است اصلاً نشانه خوبی برای ایران نمی‌باشد. در نظام جهانی کشورهایی که عملکرد خوبی در این شاخص دارند عمدتاً مربوط به حوزه اسکاندیناوی می‌باشند. در میان کشورهای منتخب نیز ایران با دو رتبه پایین‌تر از مصر در جایگاه آخر قرار گرفته است.

در بررسی جز به جز کامیابی و رفاه می‌توان دید که اجزا شاخص احساس کامیابی هر یک می‌تواند بر رشد اقتصادی اثرگذار باشند و از آن تأثیر پذیرند. ضمن اینکه بطور کلی کامیابی با ایجاد قابلیت‌های انسانی، همچون بهبود در سلامت، دانش و مهارت و استفاده افراد از قابلیت‌های کسب شده‌شان برای فرصت‌ها و اهداف از طریق سرمایه اجتماعی، توسعه انسانی، افزایش بهره‌وری نیروی کار؛ توسعه مالی و در نهایت کاهش اطلاعات نامتقارن می‌تواند بر رشد اقتصادی اثر داشته باشد (آسایش، جلیلی کامجو، ۱۳۹۹: ۶).

شاخص فلاکت^۱

شاخص فلاکت، یک نماگر اقتصادی است که از افزودن نرخ بیکاری به نرخ تورم به دست می‌آید و با آن می‌توان میزان احساس بدبختی جامعه را اندازه گیری کرد. شاخص فلاکت بعنوان مقیاسی برای فقدان (اتلاف) عمومی رفاه اقتصادی یک کشور بیان می‌کند که رفاه از دست رفته با استفاده از مقادیر ذهنی و عینی تورم و بیکاری قابل اندازه گیری است (بجا، ۲۰۱۴). برخی اقتصاددانان به تأثیر قوی شاخص فلاکت بر نرخ جرم و جنایت باور دارند. این رابطه و همبستگی در برخی از کشورها تا به ان جاست که می‌توان شاخص فلاکت را یک نماگر پیش نگر برای نرخ جرم و جنایت دانست (آل یاسین، ۱۳۹۴: ۱۳۳). به هر اندازه که مقدار عددی این شاخص کمتر باشد احساس بدبختی مردم کمتر و به هر اندازه که مقدار عددی این شاخص بیشتر باشد احساس بدبختی مردم بیشتر خواهد بود. در این شاخص ۲۰ کشور در سایت statista.com در فهرست فلاکت زده ترین کشورها قرار گرفته‌اند.

۲۰ کشور فلاکت زده بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰:

مقدار عددی	کشور	رتبه
۳۸۲۷.۶	ونزوئلا	۱
۵۴۷	زیمبابوه	۲
۱۹۳.۹	سودان	۳
۱۷۷.۱	لبنان	۴
۱۴۵.۳	سورینام	۵
۱۰۵.۷	لیبی	۶
۹۵	آرژانتین	۷
۹۲.۱	ایران	۸
۶۰.۶	آنگولا	۹
۶۰.۴	ماداگاسکار	۱۰
۵۳.۴	برزیل	۱۱
۴۹.۳	آفریقای جنوبی	۱۲

^۱ Misery Index

۴۸.۹	هایتی	۱۳
۴۷.۱	قرقیزستان	۱۴
۴۵.۶	نیجریه	۱۵
۴۲.۷	اسواتینی	۱۶
۴۲.۴	لسوتو	۱۷
۴۲.۲	پرو	۱۸
۴۱.۶	زامبیا	۱۹
۴۱.۲	سودان جنوبی	۲۰

(منبع: سایت statista.com)

در این شاخص ۲۰ کشور رده بندی شده‌اند که ایران جزء ۱۰ کشور اول و پس از آرژانتین در رده ۸ قرار گرفته است. جایگاه ایران در این شاخص چه در نظام جهانی و چه در نظام منطقه‌ای که فقط نام ایران در آن دیده می‌شود جایگاه بسیار نامطلوبی می‌باشد که سهم عظیم آن وابسته به نرخ تورم بالا در ایران است. از میان کشورهای منتخب نام هیچ یک از آن‌ها در میان ۲۰ کشور مشاهده نمی‌شود.

دو عامل نرخ بیکاری بالا و ترم فزاینده که به این شاخص شکل می‌دهند پیامدهای منفی زیادی را بر جامعه تحمیل می‌کنند. بیکاری با کاهش در آمد باعث کاهش کیفیت سرمایه انسانی می‌شود و تورم فزاینده نیز هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی متعددی در بر دارد. افزایش نرخ تورم از کانال ایجاد بی ثباتی و شکاف طبقاتی و کاهش قدرت خرید و کاهش امنیت اقتصادی، اجتماعی و... تأثیر منفی بر هزینه‌های سلامت افراد جامعه و رشد و توسعه اقتصادی خواهد گذاشت (شاه آبادی، قربانی گلپور، ۱۳۹۵: ۶). اینکه ایران در میان فلاکت زده ترین کشورهای دنیا قرار گرفته است، طبیعتاً می‌تواند از آثار مخرب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی متضرر شود.

شاخص توسعه انسانی^۱

شاخص توسعه انسانی، یک شاخص ترکیبی است که برای سنجیدن میزان توسعه یافتگی کشورها، سه معیار زندگی طولانی و سالم، دسترسی به دانش و معرفت و سطح زندگی

^۱ Human Development Index (HDI)

مناسب را مورد بررسی قرار می‌دهد. زندگی طولانی و سالم به وسیله امید به زندگی در بدو تولد، دانش به وسیله ترکیبی از میزان سواد بزرگسالان و نسبت ثبت نام خاص ترکیبی در آموزش ابتدایی، متوسطه و دانشگاهی (میانگین سال‌های تحصیل) و سطح زندگی به وسیله تولید ناخالص داخلی سرانه و یا درآمد اندازه گیری می‌شوند. این شاخص با حمایت برنامه توسعه سازمان ملل متحد و از طریق اداره گزارش انسانی بصورت سالانه منتشر می‌شود. در گزارش توسعه انسانی، کشورها را بر اساس میزان شاخص توسعه انسانی به گروه‌های کشورهای با توسعه انسانی بسیار زیاد، کشورهای با توسعه انسانی زیاد، کشورهای با توسعه انسانی متوسط و کشورهای با توسعه انسانی کم (پایین) طبقه بندی می‌کنند. هر چه نمره یک کشور به عدد ۱ نزدیک‌تر باشد در وضعیت بهتر و هر چه به عدد صفر نزدیک‌تر باشد در وضعیت بدتری قرار می‌گیرد. بر اساس آخرین گزارش، تعداد کشورهای مورد بررسی ۱۸۹ عدد می‌باشد.

۵ کشور اول بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰ (شاخص توسعه انسانی بسیار بالا):

رتبه	کشور	نمره
۱	نروژ	۰.۹۵۷
۲	ایرلند	۰.۹۵۵
۲	سوئیس	۰.۹۵۵
۴	هنگ کنگ	۰.۹۴۹
۴	ایسلند	۰.۹۴۹

(منبع: سایت اداره گزارش انسانی سازمان ملل)

۵ کشور آخر بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰ (شاخص توسعه انسانی کم):

رتبه	کشور	نمره
۱۸۹	نیجر	۰.۳۹۴
۱۸۸	جمهوری آفریقای مرکزی	۰.۳۹۷
۱۸۷	چاد	۰.۳۹۸
۱۸۵	سودان جنوبی	۰.۴۳۳
۱۸۵	بوروندی	۰.۴۳۳

(منبع: سایت اداره گزارش انسانی سازمان ملل)

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰:

رتبه	کشور	نمره
17	امریکا	0.926 (توسعه انسانی بسیار بالا)
31	امارات	0.890 (توسعه انسانی بسیار بالا)
40	مجارستان/عربستان سعودی	0.854 (توسعه انسانی بسیار بالا)
42	بحرین	0.852 (توسعه انسانی بسیار بالا)
45	قطر	0.848 (توسعه انسانی بسیار بالا)
52	روسیه	0.824 (توسعه انسانی بسیار بالا)
54	ترکیه	0.820 (توسعه انسانی بسیار بالا)
60	عمان	0.813 (توسعه انسانی بسیار بالا)
64	کویت	0.806 (توسعه انسانی بسیار بالا)
70	کوبا/ایران	0.783 (توسعه انسانی بالا)
85	چین	0.761 (توسعه انسانی بالا)
116	مصر	0.707 (توسعه انسانی بالا)

(منبع: سایت اداره گزارش انسانی سازمان ملل)

ایران با قرار گرفتن در رتبه ۷۰ از شاخص توسعه انسانی بالا برخوردار می‌باشد. در این شاخص بدترین زیرشاخص ایران مربوط به سرانه درآمد ناخالص داخلی سرانه و بهترین زیرشاخص مربوط به نمره خوب امید به زندگی می‌باشد؛ بعبارت دیگر می‌توان گفت بهترین عملکرد ایران در حوزه بهداشت و درمان و بدترین عملکردان در حوزه اقتصادی می‌باشد. شاخص توسعه انسانی بالا در میان افراد خصوصاً در عصر شبکه‌ای امروز منجر به انتظارات فزاینده از دولت در جهت تأمین رفاه می‌گردد و اگر شکاف میان انتظارات انسانی و وضع موجود زیاد شود می‌تواند منجر به بی‌ثباتی‌های اجتماعی گردد. در میان کشورهای منتخب وضعیت ایران نسبت به چین و مصر بهتر می‌باشد اما نسبت به تمامی کشورهای حاشیه خلیج فارس در رتبه پایین‌تری قرار دارد.

شاخص گذرنامه هنلی^۱

شاخص گذرنامه هنلی، قدرت گذرنامه‌ها را بر اساس تعداد مقاصدی که دارند گذرنامه می‌تواند بدون ویزای قبلی به آن‌ها سفر کند رده بندی می‌کند. تیم تحقیقاتی هنلی و شرکا این شاخص را بر اساس داده‌های انجمن بین المللی حمل و نقل هوایی (IATA) تهیه و تنظیم می‌نمایند. امتیاز تحرک بالاتر به این معناست که دارند آن گذرنامه از تحرک جهانی بهتری برخوردار می‌باشد. این شاخص ۱۹۹ کشور را بر اساس امتیاز تحرک در ۹۱ رده آورده است. در این شاخص امتیاز تحرک بالاتر به معنی جایگاه بهتر می‌باشد.

۵ رده اول بر اساس گزارش سال ۲۰۲۲:

رتبه	کشور	امتیاز تحرک
۱	امارات	۱۶۷
۲	آلمان، سوئد، فنلاند، ایتالیا، کره جنوبی	۱۶۳
۳	دانمارک، اتریش، لوکزامبورگ، اسپانیا، فرانسه، هلند، بلژیک، ژاپن، لهستان، نیوزلند، استرالیا	۱۶۲
۴	پرتغال، نروژ، سوئیس، مجارستان، آمریکا	۱۶۱
۵	سنگاپور، مالتا، جمهوری چک، برتانیای ایرلند، کانادا	۱۶۰

(منبع: سایت passportindex.org)

۵ رده آخر بر اساس گزارش سال ۲۰۲۲:

رتبه	کشور	امتیاز تحرک
۹۱	افغانستان	۳۵
۹۰	عراق، سوریه	۳۷
۸۹	سومالی	۴۰
۸۸	پاکستان	۴۱
۸۷	یمن	۴۲

(منبع: سایت passportindex.org)

^۱ The Henley Passport Index

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۲:

کشور	رده	امتیاز تحرک
روسیه، نیکاراگوئه	38	115
ترکیه	41	112
قطر	44	102
کویت، اکوادور	47	93
بحرین، فیجی	50	87
عمان، قزاقستان	53	84
عربستان سعودی، تایلند	54	82
چین	58	76
مصر، مالی، چاد، هایتی	76	56
ایران، کنگو، اتیوپی	82	49

(منبع: سایت passportindex.org)

امتیاز تحرک کشور اول (امارات) ۱۶۷، و امتیاز تحرک ایران ۴۹ می‌باشد. جایگاه ایران در میان ۹۱ رده در رده ۸۲ و در کنار کنگو و اتیوپی می‌باشد. در میان کشورهای منتخب، ایران بدترین جایگاه را بدست آورده است. در اسلام و ادبیات فارسی نیز به اهمیت سفر به جاهای مختلف تاکید شده است. قرآن کریم می‌فرماید: قل سیروا فی الأرض ثم انظروا کیف کان عاقبۃ المکذبین و سعدی که بخش مهمی از زندگی خود را در سیر و سفر گذرانده بر این باور است که از خامی تا پختگی راهی است کهان را باید با سفر پیمود: بسیار سفر باید تا پخته شود خامی.

در عصر حاضر، گذرنامه قدرتمند مهم‌ترین ابزار برای سفرهای برون مرزی و آشنایی شهروندان ایرانی با تمدن‌های گوناگون و بهره بردن از فرصت‌ها و دوری جستن از چالش‌های آن می‌باشد. دانشجویان و اساتید نخبه با سفرهای بین‌المللی می‌توانند با علم روز آشنا شوند و آن‌ها را به کشور انتقال دهند و در قسمت‌هایی که نیاز است بومی سازی نمایند و شهروندان عادی نیز به سبب مواجهه مستقیم با جلوه‌هایی نو از حیات بشری می‌توانند افق دید خود را گسترش دهند و به راحتی اسیر تبلیغات رسانه‌ای نشوند

و از انتزاعیات در رابطه با میزان توسعه یافتگی کشور دور شده و به واقعیت نزدیک تر شوند. مجموعه این عوامل می تواند منجر به مطالبه گری پایین به بالا از سمت جامعه به سمت دولت در جهت حرکت در مسیر توسعه شود. از انجایی که شاخص گذرنامه هنلی جزء شاخص های سیاسی دسته بندی شده است، نقطه قدرتمند شدن و بهره بردن از مزایای آن منوط به گشایش های سیاسی جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورهای توسعه یافته می باشد.

شاخص عملکرد زیست محیطی^۱

شاخص عملکرد زیست محیطی یک خلاصه داده محور از وضعیت پایداری زیست محیطی است که توسط دانشگاه ییل و دانشگاه کلمبیا با حمایت موسسه مک کال مک بین کانادا تهیه می شود. این شاخص با کمک ۳۲ نماگر عملکردی در ۱۱ دسته بندی موضوعی، ۱۸۰ کشور را بر اساس سلامت و سرزندگی زیست بوم رده بندی می کند.

۱۱ موضوعی که در این شاخص مطالعه می شوند عبارت اند از: کیفیت هوا، تخلیه فاضلاب و آب آشامیدنی، مدیریت انتشار فلزات سنگین، مدیریت فضولات، تنوع زیستی و زیستگاه، خدمات زیست بوم، شیلات، کنترل تغییر اقلیم، مدیریت انتشار آلاینده، کشاورزی کارآمد و مدیریت منابع آب. امتیاز عددی بالاتر به معنی جایگاه بهتر برای کشورها می باشد.

۵ کشور اول بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰:

رتبه	کشور	امتیاز
۱	دانمارک	۸۲.۵
۲	لوکزامبورگ	۸۲.۳
۳	سوئیس	۸۱.۵
۴	انگلستان	۸۱.۳
۵	فرانسه	۸۰

(منبع: سایت epi.yale.edu)

^۱ Environmental Performance Index (EPI)

۵ کشور آخر بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰:

رتبه	کشور	امتیاز
۱۸۰	لیبریا	۲۲.۶
۱۷۹	میانمار	۲۵.۱
۱۷۸	افغانستان	۲۵.۵
۱۷۷	سیرالئون	۲۵.۷
۱۷۶	ساحل عاج	۲۵.۸

(منبع: سایت epi.yale.edu)

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۰:

رتبه	کشور	امتیاز
24	ایالات متحده امریکا	69.3
42	امارات	55.6
47	کویت	53.6
56	بحرین	51
58	روسیه	50.5
67	ایران	48
94	مصر	43.3
99	ترکیه	42.6
110	عمان	38.5
120	چین	37.3
122	قطر	37.1

(منبع: سایت epi.yale.edu)

با در نظر گرفتن میانه کشورها یعنی رتبه ۹۰، ایران با رتبه ۶۷ بالاتر از میانه قرار دارد. در منطقه خاورمیانه ایران در جایگاه بهتری نسبت به ترکیه، عمان و قطر قرار گرفته است. در مقایسه با قدرت‌های بزرگ ایران نسبت به چین جایگاه بهتر ولی نسبت به

روسیه و ایالات متحده امریکا در جایگاه نا مناسبی قرار دارد. در میان زیرشاخص های این شاخص، امتیازات مدیریت انتشار فلزات سنگین، مدیریت فضولات، تنوع زیستی و زیست بومها، شیلات، کشاورزی کارآمد و مدیریت منابع آب پایین تر از امتیاز کلی ایران در این شاخص می باشد. البته باید توجه کرد که با توجه به گزارش این شاخص، مدیریت منابع آب مشکلی است که اکثر کشورهای جهان با آن مواجه می باشند. نکته دیگری که در گزارش این شاخص جلب توجه می کند این است که ایران در مقایسه با سال ۲۰۱۰ در تمامی موضوعات مورد بررسی بجز کشاورزی کارآمد یا پیشرفت کرده و یا در جایگاه قبلی ایستاده است (مدیریت منابع آب و تنوع زیستی و زیستگاه). نمره کشاورزی کارآمد در سال ۲۰۱۰، ۴۰.۹ بود اما در سال ۲۰۲۰ به مقدار عددی ۳۳.۸ تنزل پیدا کرده است.

شاخص دولت های شکننده^۱:

دغدغه اصلی شاخص دولت های شکننده که توسط موسسه صلح تهیه و منتشر می شود، شکنندگی دولت هایی می باشد که کشورهایشان پس از جنگ سرد به استقلال رسیدند. این دولت ها همواره با انقلاب ها و تنش های متعدد قومی، دینی و مذهبی مواجه بوده اند که بر میزان شکنندگیان ها تاثیرگذار بوده است. شاخص دولت های شکننده فشار های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی وارده بر دولت ها را مورد بررسی قرار می دهد و نتایج را بصورت سالیانه منتشر می کند. ۱۲ نماگر در این شاخص مورد بررسی قرار می گیرند که عبارت اند از: ساختار امنیتی، چند دستگی نخبگان، اعتراضات گروهی، افول اقتصادی و فقر، توسعه اقتصادی نامتوازن، مهاجرت نیروی انسانی و فرار مغزها، مشروعیت دولت، خدمات عمومی، حقوق بشر و حاکمیت قانون، فشارهای جمعیتی، پناهجویان و آوارگان درون مرزها و مداخلات خارجی. در این شاخص امتیاز پایین تر به معنی وضع بهتر و امتیاز بالاتر به معنی وضع بدتر می باشد. در سال ۲۰۲۱، ۱۷۹ کشور مورد بررسی قرار گرفته است. در گزارش سال ۲۰۲۱، این شاخص با ۹ عنوان و ۱۱ رنگ نمایش داده شده است که عبارت اند از بسیار پایدار (آبی پررنگ)، پایدار (آبی کم رنگ)، بسیار با ثبات (سبز یشمی)، با ثبات بیشتر (سبز پررنگ)، با ثبات بیشتر (سبز کم رنگ)، هشدار (زرد

^۱ Fragile States Index

کم رنگ)، هشدار افزایش یافته (زرد پررنگ)، هشدار بالا (نارنجی)، خطر (قرمز کم رنگ)، خطر بالا (قرمز پررنگ) و خطر بسیار بالا (زرشکی).

۵ کشور اول با بهترین عملکرد بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
۱۷۹	فنلاند	۱۶.۲ (بسیار پایدار)
۱۷۸	نروژ	۱۶.۶ (بسیار پایدار)
۱۷۷	ایسلند	۱۸.۰ (بسیار پایدار)
۱۷۶	نیوزلند	۱۸.۴ (بسیار پایدار)
۱۷۵	دانمارک	۱۸.۸ (بسیار پایدار)

(منبع: سایت fragilestatesindex.com)

۵ کشور اول با بدترین عملکرد بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
۱	یمن	۱۱۱.۷ (خطر بسیار بالا)
۲	سومالی	۱۱۰.۹ (خطر بسیار بالا)
۳	سوریه	۱۱۰.۷ (خطر بسیار بالا)
۴	سودان جنوبی	۱۰۹.۴ (خطر بالا)
۵	جمهوری دموکراتیک کنگو	۱۰۸.۴ (خطر بالا)

(منبع: سایت fragilestatesindex.com)

کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
151	امارات	40.3 (با ثبات بیشتر-سبز پررنگ)
144	قطر	44.1 (با ثبات بیشتر-سبز پررنگ)
143	ایالات متحده آمریکا	44.6 (با ثبات بیشتر-سبز پررنگ)
136	عمان	50.4 (با ثبات بیشتر-سبز کم)

رنگ)		
52.9 (با ثبات بیشتر-سبز کم رنگ)	کویت	129
66.7 (هشدار)	بحرین	104
68.9 (هشدار)	چین	95
73.6 (هشدار افزایش یافته)	روسیه	74
79.7 (هشدار افزایش یافته)	ترکیه	57
84.5 (هشدار بالا)	ایران	43
85 (هشدار بالا)	مصر	39

(منبع: سایت fragilestatesindex.com)

بر اساس آخرین گزارش این شاخص، ایران با امتیاز ۸۴.۵ در رتبه ۴۳ قرار گرفته است. عبارت دیگر در میان ۱۷۹ کشور مورد بررسی، ایران نسبت به ۱۳۶ کشور وضعیت شکننده‌تری دارد. در نماگرهای مورد بررسی این شاخص، بهترین عملکرد ایران مربوط به خدمات عمومی می‌باشد. مهم‌ترین عوامل شکننده بودن دولت در ایران اعتراضات جمعی، چند دستگی نخبگان و مشروعیت نداشتن دولت است. ایران در میان کشورهای منتخب فقط نسبت به مصر از وضعیت بهتری برخوردار می‌باشد.

مردمی بودن دولت و حاکمیت به معنای بهره بیشتر آن دولت از مشروعیت نزد شهروندان است؛ چنانکه بایندر، وجه ممیز دولت‌های جدید را در مقبولیت مردمی می‌داند و نبود آن را به معنای ناتوانی دولت در اجرای تعهدات و وظایفش می‌داند. از این رو موضوع مشارکت در پیوند با مشروعیت قابل فهم تر است. به این معنا که هرچه مشارکت مردم در شئون دولت بیشتر باشد، مشروعیتان بیشتر و در نتیجه توان ان برای اجرای تعهدات حاکمیتی بیشتر خواهد شد و بالعکس هرچه مشارکت مردمی کاهش یابد از میزان مشروعیت نیز کاسته و سوخت موتور حرکتی حاکمیت تمام خواهد شد (رضایی، تهامی، ۱۳۹۶: ۱۰). پایین‌ترین میزان مشارکت مردم در انتخابات ریاست جمهوری از زمان انقلاب تا کنون که در انتخابات ریاست جمهوری دوره سیزدهم رقم خورد و اعتراضات صنفی گوناگون در سراسر کشور از کارگران گرفته تا معلمان و بازنشستگان همگی جلوه‌هایی از کم رنگ شدن مقبولیت دولت در نزد آحاد جامعه می‌باشد و دولت مستقر باید به سمت بازسازی مقبولیت نظام در بین مردم حرکت نماید

تا در نهایت بتواند از پس انجام تعهدات حاکمیتی خود بر آید. دولت اگر نتواند این مهم را به انجام برساند در مراحل بعدی می‌تواند دچار بحران‌های توزیع، هویت و در نهایت اقتدار (نفوذ) شود که نه به نفع دولت خواهد بود و نه به نفع شهروندان.

شاخص پیشرفت اجتماعی^۱

شاخص پیشرفت اجتماعی تلاش می‌کند تا کیفیت واقعی زندگی را بدون در نظر گرفتن نماگرهای اقتصادی اندازه‌گیری نماید. از نظر این شاخص، بدون در نظر گرفتن نماگرهای اقتصادی می‌توان رابطه بین توسعه اقتصادی و توسعه اجتماعی را تجزیه و تحلیل کرد. این شاخص توسط موسسه «ضرورت پیشرفت اجتماعی» که یک سازمان جهانی غیرانتفاعی در واشنگتن است محاسبه می‌شود. ۳ زیر شاخص نیازهای اولیه بشر (تغذیه و مراقبت‌های بهداشتی اولیه، آب و بهداشت، سرپناه و امنیت شخصی)، زیرساخت رفاهی (دسترسی به دانش اولیه، دسترسی به اطلاعات و جوامع، سلامتی و شادابی، کیفیت زیست محیطی) و فرصت‌ها (حقوق فردی، آزادی و انتخاب شخصی، فراگیری و دسترسی به دانش پیشرفته) این شاخص را می‌سازند. در گزارش سال ۲۰۲۰، ۱۶۸ کشور مورد بررسی قرار گرفته‌اند و میانگین جهانی این شاخص برابر با امتیاز ۶۵.۰۵ می‌باشد. در این شاخص امتیاز عددی بالاتر نشان دهنده جایگاه بهتر می‌باشد.

۵ کشور اول با بهترین عملکرد بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
۱	نروژ	۹۲.۶۳
۲	فنلاند	۹۲.۲۶
۳	دانمارک	۹۲.۱۵
۴	ایسلند	۹۱.۷۸
۵	سوئیس	۹۱.۷۸

(منبع: سایت socialprogress.org)

^۱ Social Progress Index

۵ کشور اول با بدترین عملکرد بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
۱	سودان جنوبی	۳۲.۵۰
۲	جمهوری آفریقای مرکزی	۳۳.۵۳
۳	چاد	۳۴.۶۰
۴	اریتره	۳۵.۳۳
۵	سومالی	۳۵.۶۲

(منبع: سایت socialprogress.org)

عملکرد کشورهای منتخب بر اساس گزارش سال ۲۰۲۱:

رتبه	کشور	امتیاز
24	ایالات متحده آمریکا	86.29
50	کویت	75.32
62	روسیه	73.45
67	امارات	71.58
85	عمان	68.09
86	قطر	68.07
87	ترکیه	67.99
96	بحرین	65.85
98	ایران	65.72
100	چین	65.44
109	مصر	60.29

(منبع: سایت socialprogress.org)

در این شاخص کشورهای حوزه اسکاندیناوی در رده‌های برتر و کشورهای منطقه آفریقا در جایگاه‌های آخر قرار گرفته‌اند. در میان ۱۶۸ کشور، ایران در رتبه ۹۸ قرار گرفته است. جایگاه ایران از میانه کشورها (۸۴) پایین‌تر می‌باشد. در نگاه کلی ۹۷ کشور نسبت به ایران در جایگاه بهتری قرار دارند. در منطقه خاورمیانه وضعیت تمامی کشورهای منتخب نسبت به ایران بهتر می‌باشد. در میان کشورهای منتخب چین و مصر در جایگاه‌های پایین‌تری نسبت به ایران قرار دارند و فاصله ایران نسبت به ایالات متحده آمریکا و روسیه زیاد است. نقطه قوت ایران در این شاخص تأمین نیازهای اولیه

شهروندانش مانند دسترسی به غذا، آب، بهداشت و امنیت شخصی و نقطه ضعف آن مربوط به محدودیت در حقوق فردی، آزادی‌های فردی، آموزش پیشرفته و فراگیری است.

نتیجه گیری

وضعیت جهانی ایران را در شاخص‌های مورد بررسی بصورت خلاصه می‌توان در جدول ذیل مشاهده نمود:

ردیف	عنوان شاخص	سال انتشار آخرین گزارش	نوع شاخص	جایگاه ایران	
				جهانی (تعداد کشورها/رده‌ها)	منتخب (تعداد کشورها)
1	گزارش جهانی شادی	2021	اجتماعی	118 (۱۴۹)	۹ (۱۰)
2	سرانه تولید ناخالص داخلی	2020	اقتصادی	۱۵۵ (۲۱۳)	12 (12)
3	جرم و جنایت	2022	اجتماعی	48 (۱۳۷)	1 (۹)
4	تورم سالانه بر اساس درصد قیمت‌های مصرف کننده	۲۰۲۰	اقتصادی	5 (۱۹۰)	۱ (۸)
5	ادراک فساد	2021	سیاسی	149 (۱۸۰)	12 (۱۲)
6	کامیابی لگاتوم	2021	اجتماعی	123 (۱۶۷)	10 (۱۱)
7	فلاکت	2020	اقتصادی	8 (۲۰)	هیچ یک از کشورهای منتخب در این شاخص جایگاهی ندارند.
8	توسعه انسانی	2020	اجتماعی	70 (۱۸۹)	10 (۱۲)

9	گذرنامه هنلی	2022	سیاسی	۸۲ (۹۱)	10 (۱۰)
10	عملکرد زیست محیطی	2020	زیست محیطی	67 (۱۸۰)	6 (۱۱)
11	دولت‌های شکننده	2021	سیاسی	43 (۱۷۹)	2 (۱۰)
12	پیشرفت اجتماعی	2021	اجتماعی	98 (۱۶۸)	9 (۱۱)

(طراحی شده توسط نویسندگان)

۴۱

مرتب سازی عملکرد ایران در شاخص‌ها از بهترین تا بدترین (نمره زیر ۵۰۰ به معنای وضعیت مطلوب، نمره بین ۵۰۰ تا ۷۰۰ به معنای وضعیت هشدار دهنده و نمره بین ۷۰۰ تا ۱۰۰۰ به معنای وضعیت بحرانی می‌باشد):

رتبه جهانی	منتخب	نمره		شاخص	نوع شاخص
		جهانی	منتخب		
۱	۱	۳۶۹	۱۶۷	توسعه انسانی	اجتماعی
۲	۲	۳۷۱	۵۴۵	عملکرد زیست محیطی	زیست محیطی
۳	۳	۵۸۲	۸۱۸	پیشرفت اجتماعی	اجتماعی
۴	۷	۶۵۰	۱۰۰۰	جرم و جنایت	اجتماعی
۵	۷	۷۲۶	۱۰۰۰	سراجه تولید ناخالص داخلی	اقتصادی
۶	۶	۷۳۵	۹۰۹	کامیابی لگاتوم	اجتماعی
۷	۴	۷۶۰	۸۰۰	دولت‌های شکننده	سیاسی
۸	۵	۷۹۰	۹۰۰	گزارش جهانی شادی	اجتماعی
۹	۷	۸۲۶	۱۰۰۰	ادراک فساد	سیاسی
۱۰	۷	۹۰۰	۱۰۰۰	گذرنامه هنلی	سیاسی
۱۱	۷	۹۷۴	۱۰۰۰	نورم سالانه بر اساس درصد قیمت‌های مصرف کننده	اقتصادی
۱۲	۷	۹۹۳	۱۰۰۰	فلاکت	اقتصادی

(طراحی شده توسط نویسندگان)

سیاست جهانی

جدول فوق نشان می‌دهد که ایران در شاخص توسعه انسانی توانسته است هم در سطح جهانی و هم در میان کشورهای منتخب وضعیت مطلوبی را کسب نماید. در عملکرد زیست محیطی، وضعیت ایران در سطح جهانی مطلوب و در سطح کشورهای منتخب هشدار دهنده می‌باشد. ایران در سه شاخص پیشرفت اجتماعی، فلاکت و جرم و جنایت در سطح جهانی در وضعیت هشدار و در سطح کشورهای منتخب در وضعیت بحرانی قرار دارد. در شاخص‌های سرانه تولید ناخالص داخلی، کامیابی لگاتوم، دولت‌های شکننده، گزارش جهانی شادی، ادراک فساد، گذرنامه هنلی و تورم سالانه بر اساس درصد قیمت‌های مصرف کننده، هم در سطح جهانی و هم در سطح کشورهای منتخب، ایران در وضعیت بحرانی قرار گرفته است.

با توجه به نوع شاخص‌های ۱۲ گانه، ایران تنها در شاخص زیست محیطی وارد وضعیت بحرانی نشده است. شاخص‌های اجتماعی ایران در جدول دارای پراکندگی می‌باشند و هر سه وضعیت مطلوب (توسعه انسانی)، هشدار دهنده (پیشرفت اجتماعی و جرم و جنایت در سطح جهانی) و بحرانی (پیشرفت اجتماعی و جرم و جنایت در سطح کشورهای منتخب و کامیابی لگاتوم و گزارش جهانی شادی) را در بر می‌گیرد. در رابطه با شاخص‌های اقتصادی، ایران در سطح جهانی در شاخص فلاکت در وضعیت هشدار و در شاخص فلاکت (در سطح کشورهای منتخب)، سرانه تولید ناخالص داخلی و تورم سالانه بر اساس درصد قیمت‌های مصرف کننده در وضعیت بحرانی قرار دارد. در رابطه با شاخص‌های توسعه سیاسی، ایران در تمامی شاخص‌ها (دولت‌های شکننده، ادراک فساد و گذرنامه هنلی) در وضعیت بحرانی قرار گرفته است. ایران در شاخص‌های توسعه سیاسی و اقتصادی در میان کشورهای منتخب در وضعیت بحرانی قرار گرفته است. از یکسو وضعیت بحرانی ایران در شاخص‌های توسعه سیاسی و اقتصادی در کنار بالا بودن نسبی میزان توسعه اجتماعیان می‌تواند در سطح داخلی منجر به شکاف فزاینده میان دولت-ملت شده و انسجام ملی را سست نماید. از سوی دیگر در سطح جهانی با توجه به تغییر رفتار بازیگران، از جمله صف آرای اعراب حاشیه خلیج فارس با اسرائیل، گروه غرب و آمریکا، سهم گسترده تجارت اعراب با چین و روسیه، چرخش ترکیه به سمت اسرائیل و وابستگی بالا و نا متقارن اقتصاد ایران به شرکای شرقی زنگ

خطر بحران امنیتی را برای ایران به صدا در آورده است. از نظر زیست محیطی نیز باید برنامه ریزی های مناسبی برای حرکت از وضعیت هشدار دهنده به وضعیت مطلوب صورت گیرد، زیرا با سهل انگاری، کشور می تواند وارد وضعیت بحرانی شود و کاهش ظرفیت زیست پذیری در ایران به نوبه خود بحران های گوناگون را تشدید نماید. با سطوح بالای توسعه نیافتگی، سطوح پایین اعتماد جامعه به دولت در پیشبرد برنامه های توسعه ای و شکل گیری اجماع جهانی علیه ایران نمی توان از دولت انتظار داشت تا با ادامه راهبردهای قبلی بتواند با بحران های گسترده و متنوع مقابله کرده و در نهایتان ها را حل و فصل نماید. ادامه راهبردهای قبلی در مقوله توسعه نمی تواند برای کشور نتایج متفاوت و درخشانی به بار آورد و به مرور سطح تاب اوری جامعه کاهش و سطح بی ثباتی های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی افزایش می یابد و این امر با مقوله توسعه یافتگی که نیازمند بستری از ثبات می باشد در تضاد است. نویسندگان زیربنای خروج از وضع موجود را تغییر و تحول در پارادایم فکری نظام تدبیر جمهوری اسلامی ایران می دانند. پارادایم فکری نظام تدبیر، هم در قبال سیاست داخلی و هم در قبال سیاست خارجی باید دچار تغییر و تحول شود. نظام تدبیر در سیاست داخلی باید از ظرفیت نخبگان علمی در حوزه های مختلف استفاده نماید و مسائل و مشکلات از دولت به دانشگاه ها، اندیشکده ها و مراکز علمی انتقال یابد و راه حل ها از این مراکز به سمت دولت روانه و بکار گرفته شوند؛ عبارت دیگر باید شاهد تعامل دوسویه بین دستگاه دولت و جامعه نخبگانی باشیم. هنگام جذب افراد در بخش های دولتی نیز، تخصص باید نقش پررنگ تری را نسبت به قبل ایفا نماید زیرا کیفیت کارمندان بخش های دولتی در ایجاد بروکراسی کارآمد نقش کلیدی بازی می کند. با توجه به تجربه گذشته نگر، در سیاست خارجی، نظام تدبیر باید ایده های جهانی و نظامان را بپذیرد و با همکاری با نهادهای بین المللی و کشورهای بزرگ، رشد اقتصادی پایدار و مستمر برای کشور به ارمغان آورد و در سایه جذب سرمایه گذاری خارجی و جلب توجه قدرت های بزرگ به سمت خود به توسعه کشور کمک نماید.

منابع

- ابراهیمی، مهرزاد، چاکرزه‌ی، عبدالوهاب (۱۳۹۴)، «ارتباط میان نرخ جرم و جنایت با تورم و بیکاری در ایران»، نشریه پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، شماره ۲، صص ۱۲۷-۱۱۳.
- آسایش، حمید، جلیلی کامجو، سید پرویز (۱۳۹۹)، «اثر شاخص کامیابی و شاخص کارآفرینی را بر رشد اقتصادی حقیقی کشورهای منتخب اسلامی با استفاده از مدل رگرسیون پانل انتقال ملایم آستانه‌ای»، پژوهش نامه اقتصاد کلان، شماره ۲۹، صص ۲۹۰-۲۶۱.
- آل یاسین، احمد. (۱۳۹۵)، ایران و شاخص‌های جهانی توسعه، تهران، سمر.
- بیدالله خانی، آرش، فرخاری، محبوبه (۱۴۰۱)، «فرا تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه سیاسی در ایران بین سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۰»، نشریه علمی دانش سیاسی، شماره ۱، صص ۸۲-۵۵.
- پناهی، سعید (۱۴۰۰)، «بررسی و تحلیل فرا شاخص‌های توسعه در کشور امارات متحده به عنوان یک کشور نفتی و مقایسه نتایج آن با کشور ایران»، همایش ملی تحقیقات میان رشته‌ای در علوم مهندسی و مدیریت، دوره ۳، صص ۲۴۶-۲۳۰.
- حیدری چپانه، رحیم، کرمی، سونیا (۱۳۹۴)، «بررسی تطبیقی شاخص‌های توسعه انسانی ایران، مالزی و ترکیه با تأکید بر شاخص اقتصادی در دهه اخیر (۲۰۱۳-۲۰۰۴)»، مجله اقتصادی (دوماهنامه بررسی مسائل و سیاستهای اقتصادی)، شماره ۱ و ۲، صص ۲۲-۵.
- دادگر، یدالله، نظری، روح الله (۱۳۹۵)، «بررسی جرم و جنایت در ایران با استفاده از چند الگوی اقتصادی»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۷۳، صص ۷۸-۵۹.
- درخشان، مرتضی، شعبانی، الهه. (۱۴۰۰)، کتاب توسعه (مرور تلفیقی بر جایگاه ایران در شاخص‌های جهانی توسعه، ۱۳۹۹)، اصفهان، فرهنگ مردم.
- رضایی، مهدی، تهامی، محمد جواد (۱۳۹۶)، «بررسی پیامدهای امنیتی منطقه‌ای دولت‌های شکننده، بررسی موردی عراق»، مجله سیاست دفاعی، شماره ۹۹، صص ۱۸۹-۱۵۳.
- شاه آبادی، ابوالفضل، قربانی گلپرور، مهیا (۱۳۹۵)، «تأثیر شاخص فلاکت بر هزینه‌های سلامت در ایران»، فصلنامه علمی مدلسازی اقتصادی، شماره ۳۳، صص ۱۵۷-۱۳۳.
- طاهری، سعید، حسین زاده، مریم (۱۳۹۸)، «تحلیل وضعیت رفاه در ایران بر اساس شاخص‌های استاندارد جهانی»، مجله بررسی‌های آمار رسمی ایران، شماره ۱، صص ۲۸۱-۲۳۷.

عیوضی، محمد رحیم (۱۳۸۲)، «توسعه فرهنگی در انقلاب اسلامی، چالش ها و فرصت ها»، فصلنامه پژوهشی اندیشه انقلاب اسلامی، شماره ۷ و ۸، صص ۷۹-۶۵.

فاضلی، محمد، فتاحی، سجاد، زنجان رفیعی، سیده نسترن (۱۳۹۲)، «توسعه اجتماعی، شاخص ها و جایگاه ایران در جهان»، مجله پژوهشی مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، شماره ۱، صص ۱۸۲-۱۵۹.
 کریمی کتابونجه، یوسف، الهی منش، محمدحسن، محسنی، علی (۱۴۰۰)، «تعیین نقاط قوت سیاست توسعه اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران براساس مدل SWot»، مجله پژوهش های سیاسی و بین المللی، شماره ۴۸، صص ۸۴-۶۱.

لومبورگ، بیون (۱۳۹۸/۰۴/۲۷)، «GDP هنوز اهمیت دارد»، تاریخ استخراج: ۰۵/۰۴/۱۴۰۱،
<http://donya-e-eqtasad/92/3549208>

واعظ زاده، ساجده، ایاسه، علی (۱۳۹۹)، «وضعیت توسعه اجتماعی در برنامه های توسعه ایران با تاکید بر شاخص های اجتماعی توسعه پایدار شهری»، مطالعات جامعه شناختی شهری، شماره ۳۶، صص ۸۱-۱۰۲.

Beja, E. (2014). Measuring economic ill-being: Evidence for the Philippine misery index. *Department of Economics, Ateneo de Manila University, QuezonCity, Philippines 1108, Mpra Paper.*

Castro, C., & Nunes, P. (2013). Does corruption inhibit foreign direct investment? *Política: Revista de Ciencia Política*, 51(1): 61-83.
<http://hdr.undp.org/en/content/download-data>
https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?most_recent_value_desc=false
https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2020&most_recent_value_desc=true&start=1960
https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?most_recent_value_desc=true
<https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi>
<https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2021/05/fsi2021-report.pdf>
<https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2021/Appendix1WHR2021C2.pdf>
<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/crime-rate-by-country>
<https://www.passportindex.org/byRank.php>
<https://www.prosperity.com/rankings>
<https://www.socialprogress.org/index/global/results>
<https://www.statista.com/statistics/227162/most-miserable-countries-in-the-world>
<https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/cod>